

nak, ha feltesszük, hogy itt ugyanolyan esettel állunk szemben, mint amelynek a *Szegedébe, elébe, nyárára, télire* határozók. T. i. a lativusi *-á, -é* (\sim *-i*) ragnak funkciója elhomályosodván, megtöltték még egy (irányt jelölő) *hová,* (illetőleg, mivel a helyhatározóból lett az időhatározó: *mikorra*) kérdésre felelő helyhatározó raggal. Tehát *Szeged-é > Szeged-é-be,* s ugyanúgy **elsej-é > elsej-é-re* és **másod-á > *másod-ára.* Hogy **másodára* helyett ma *másodjára* (v: *másodgyára*) használatos, annak az az egyszerű magyarázata, hogy a nyelvérzék, mikor a lat. *-á, -é* rag használata kiment a divatból, tévesen személyragnak fogta fel a **másodára -á-ját,* (ahogy pl. a *nyárára, télire* esetében is annak érezzük ma az *á-t* és az *i-t*), s mivel *d* végű szavakhoz ma *-ja, -je* alakban járult a 3. szem. birt. személyrag (v. ö. pl. *föggye, zöggye, hóggya, móggya* stb.), azért a régibb **másodára* helyébe is *másodjára,* azaz *másodgyára* lépett.

Túri Károly.

NÉPNYELV ÉS NÉPHAGYOMÁNY.

„Egy Opsitos Katonáról.

Meltóságos Oberster Urnak ajánlva

Varga József

közvitéz 4 Compag.“

(Közli: Mészöly Gedeon.)

A bosnyák háborúból beszéli ezt az emléket Kenedi Géza:

„Éjjél után volt, hogy emberi hangokra és melegre ébredtem föl. Odább egy hatalmas máglya égett; vörösre világított ábrázatok környeztek. Valami hihetetlen tünemény. Az egész század odagyülekezett a máglya köré és elgémberedett tagjait engesztelte. A nagy tűz tulsó oldalán pedig, ahova a füst nem ért, ott ült egy megfordított bornyúra telepedve Baghy Mihály, a gyalogos, a mesemondó.

Valamely misztikus, soha el nem felejthető magasztos látványa az emberi nyomorúságnak. A magyar népköltészet jótékony geniusza szállott le itt a holtrafáradt harcosok közé és homlokon esékolta az egyszerű mesemondót.

A szegény fiúról szólott a mese, akit a szívtelenség kiüldözött az otthon édes melegéből és nem vitt magával mást, csak néhány pogácsát a tarisznyájában, de az is hamuból volt sütve . . .

Erdőkben bolygott és betévedt az egyszemű óriás hajlékába; medve, róka, farkas volt az igazi pajtása, nem az ember. De ment előre a maga erejéből a maga végzete felé.

Következett a szarkalábon forgó vár csodálatos históriája; az elátkozott királykisasszony, akiért küzdeni kell emberfölötti vitézséggel, mert megérdemli. Sötétbarna haja van neki és a hajnali csillag ott ragyog a homlokán. Vállaira az ég harmatja szállott le és ha beszélni kezd, eláll az erdők suhogása. A szíve telve van kimondhatatlan jósággal és szeretettel s hogy a szegény fiút megégeti a sár-

kány által kifútt parázs, elég, ha kezét a fájó sebre ráteszi; menten meggyógyul tőle.

És folyt a mese tovább; nem szakadt vége azzal, hogy a csodaszép királykisasszonyt a szegény fiú megszabadítja. Az asszony alakja egyre tisztábban válik ki a mesemondás tündéri ködéből és földönjáró testté változik az egyszerű mesemondó ajkain a ködös képzelet. Kíérik a hangjából, hogy most már a maga szívének a dolgait meséli tovább.

A katonák pedig csöndesen hallgatják, amit Baghy Mihály beszél. Fölpiszkálja egy ággal a hámvadó tüzet és amint új láng csap föl a zsarátnokból, új lángra kap a mesemondás is; de ez már egészen Baghy Mihály lelkéből fakad . . .

A tizenkétfejű sárkány ott hevert már a vár alján és lánggal égett a vére, mint ahogyan ez a tűz.ég itten e! hatalmas lobogással. A legény pedig elvitte a leányt az egészen körösztil az elátkozott várból.

Hét esztendeig tartott, ameddig hazaértek a legény falujába. Este jöttek meg és világosság támadt az utcán; amerre végigmentek. A kutyájuk megismerte őket és megnyalta az új asszony kezét. A haj, ami tündér volt benne, lefoslott róla az új házban, csak a szíve maradt meg a tündérnek mindörökkön. Szántó-vető ember lett belőlük. Nyáron szántottak, vetettek, arattak; két fehér ökrük van nekik, két tehenük, egy üszőjük és két erős lovuk. Az egyiket, a fehérét, Tündérnek hívják az asszony nevére, a másiknak Villám a neve; az az erősebbik. A kutyájuknak bodros, fehér a szőre, fekete foltok vannak a hátán és Bodri is a neve. Az asszonynak kék ruhája van fehér pöttyökkel és aki egyszer a szemébe tekint, szelid lesz tőle, mint a bárány, mintha tulajdon magára a boldogságos szűzre tekintene. Még a kis Jézus is ott van az asszony karjain. Festő le nem festheti azt olyan szépnek, amilyen az az asszony, amikor kis fiával a karján búzát szór az aprómarháának az udvaron. Mert isten áldása fakad a kezéből állatra, emberre.

Amikor vége van a mezei munkának és elkövetkezik az őszi eső, kosarat fonnak a hajlós fűzfavesszőből, ami ott terem a házuk végében a Tisza partján. De csak az a vessző is különb akármelyiknél, mert nagy áldása van rajta a jó istennek. A királyok házában nincsen akkora békesség . . .“

Ime, a mesemondó, mesealakító, magyar katona! Nem köti magát padkán ülő vénasszony módjára a hallott, tudott mese szavaihoz, nem szolgálja tárgyának, hanem ura. Teremt a maga képére és hasonlatosságára: a sárkányölő hőst félretolja ömaga, a magyar legény, a királykisasszony helyébe meg odavezeti a maga babos szoknyás kedvesét.

Mesélő katonák a világháborúban is voltak. A kiskunsági Ke-rekegyházán él egy fiatal gazdaember; nehéz táborozásokban, sanyarú fogságban mindig tartotta pajtásaiban a lelket mesemondá-

sával, s mikor a mesebeli nagy boglyáról beszélt, amelyiknek hat lovas hintó járhatott az árnyékában, annak a tetején nem a mesebeli együgyű Erős János állott, hanem ő, a hadifogságban mezei munkára küldött, életrevaló magyar katona — igen, olyan magasan volt már, hogy egészen közel a potyogó tüzes ménkűhöz . . . „Hogy nem talált el, he?” — kérdik közbe. „Csak úgy, hogy szétvettem a lábamat, kétfelé csaptam a gatyaszárát, osztán ott sistergett el a ménkű a két lábam szára közt!” Fogadni mernék, ha valaki avval a kérdéssel szakította volna félbe, hogy mért nem gyújtotta föl a tüzes ménkű a szénaboglyát, arra is meg tudott volna felelni, mert a magyar katonán ki nem fog se kérdés, se ördög. Igen, a miles gloriosusból, a Falstaffból csúfot üz mindenki, a mesebeli obsitos azonban, noha nagyobbakat tud fülleneni Plautusnak, Shakespearenek szájas katonáinál, soha nem marad alul, elbánik mindenkivel. Miért? Mert a mese katonáját maga a mesemondó katona teremti magáról, magából pedig komédiát nem csinál.

A mesemondó magyar katonák nevezetes részt vettek népköltészeti gyűjtésünk munkájában is. A németül is író, de mindig magyarul érző Gaal György, egy Máriássy-regementbeli óbester barátja útján bécsi magyar katonáktól maguk által írásba foglalt magyar népmeséket szedett össze úgy az 1820-as években s ennek a gyűjteménynek nagy részét kiadta Toldy Ferenc és Kazinczy Gábor 1857—60-ban. E gyűjtemény kézírata a M. T. Akadémia kéziratárában van (Irók 4-r. 66. sz.) s e kéziratgyűjteményből közlök itt egyet (X.), semmit nem igazítva az eredetin, meghagyva még a nehéz kezű közvitéznek helyesírási hibáit is. Ezt a mesét Toldyék nem közölték. Talán azért, mert nem találták elég kerekdednek, hogy néhai Réthy Lászlóval szóljak: „szabványos“-nak. Én azonban éppen azt tartom jellemzőnek, üdítőnek, lelket éreztetőnek benne, hogy a különböző elbeszélés-, mese-, anekdota-elemek összekeverésében, a fölfogásban, a hangban mindenütt ott látjuk, halljuk magát a mesemondó magyar katonát, kinek megelevenedő alakja talán nem külső, de annál inkább belső egységbe foglalja a mese különböző elemeit.

És ezt a mesét Varga József közlegény a méltóságos óbester úrnak írta, aki az effélet éppoly gyönyörűséggel hallgatta a német földön, mint Infanterist Baghy Mihály meséjét Kenedi a bosnyák hegyek között. Bizony hallhatott elég magyar mesét a táborban az a fiatal gróf is, ki huszárjaitól szerette meg a magyar szót és a szittya lelket annyira, hogy annak életben tartására, nevelésére megalkotta a Magyar Tudományos Akadémiát.

A régi osztrák armádia kegyetlen disciplináját sokat emlegetik, bizonyára igaz is. De hogy az igazi magyar tisztet a magyar közlegénnyel mindig egygyé tudta fűzni a magyar szó és lélek, azt fényképszerűen igazolja ebben a mesében az, ami nem mese. A méltóságos óbester úr a többi katonával együtt gyönyörűséggel, megbecsü-

léssel lesi a szót Varga József közvitéznek bajusza alól, mely szónak betűvel jegyzett folyamatja ez:

* * *

Volt egy időben német onszágnak a legszebb részében egy szép erdőtske melyet egy kis fojó víz keresztül hasított és ott a víz partján építet magának egy öreg ember egy kis kunyhótskát ot lakott ő mint egy két esztendeig magánosan egyszer a mint a víz mellet halászatot egy bokorba valami gyermek sírást hall oda megyen hát mi tűnik szemébe mint az hogy ott egy kis gyermek be van pólálva mingyárt a gyermeket fel vette az ő öreg karjaira és be vitte a kis kunyhótskájába ottan mindjárt aról gondoskodott hogy a kisdednek táplálásáról gondoskadjon itten ő mindjárt ott tüzet rakot és vizet melegitet a gyermek meg fürösztésére a víz meg melegedet és ki akarta a gyermeket pójálni hát egy levél tsak ki esék a rúha közzül itten a szegény ember túdot valami kitsit olvasni el olvassa a levelet hát ez vólt bele írva. Hogy ezen gyermeket a ki meg leli itt minden Esztendőben nézze meg ezt a bokrot és ott fog találni 200 váltó forintokat és nevelye fel a gyermeket belőle 18 Esztendeig ekkor osztán botsássa el útyára had menjen neki a hova tetszik oda és hívják *Vintze Pálnak* Itt hát az öreg mindjárt megmosta az gyermeket és apolgatta így bement a városra és vet a gyermek számára telyet és azt meg forralta és úgy tartotta a gyermeket itt már a gyermek fel nót lassan lassan és mindég szebb szebb let anyira hogy már 10 eztendős de az öreg ember mindég meg nézte azonba a bokrot ahol a gyermeket találta de ő ezen pénzt nem költöte mind el hanem a gyereke számára el tette Itt már ő fel adta a fiút oskolába és a gyermek igen jól tanúlt melyért a tanítója igen szerette hanem ő egyszer mit gondol azt teszi fel magába hogy ő már 16 Esztendős és bé áll katonának mivel néki a katonaság nagyon meg tetszet és aravaló mészve *be is állot a Máriási Regementyébe* ő tehát ezt már az előt meg mondta eztet az öreg atyának és hogy meg egyezet benne aztat általata és adot néki az atya 100 forintot hogy ő se lenne utólsó és meg mondta néki hogy ha akár mikor meg szorúlna hát mindenkor fogja segíteni már ő tehát katonára itten szolgált ő betsületesen és hogy nagyon fris katonára vólt meg tetszet a káplárjának és ez bé adta a kapitányának hogy nagyon jó viseli magát a *Vintze* itten a kapitány ur hogy derék Ember is is vólt nem sokára frájter lett és így tovább káplár egyszer kirúkolnak ők a Brigadiros elébe valami prádéra és meg tetszet az én *Vintzém* a Brigadirosának mindjárt mint hogy magas ember vólt a Gránátérosokhoz adták mint káplár itten is szolgált ő betsületesen egy darab ideig de ő azonba sokszor el mént az öreg atyához és mindég kapot tőle pénzt amenyi néki szükséges vólt.

Egyszer mit gondol ő hogy el kellene szökni hogyha egy köz ember el tud mért nem tudna egy káplár és itt bé telyesedet azon magyar példa beszéd hogy akor vész meg a kútya mikor jól van dolga néki is jól vólt dolga még is el szököt mert *akori időbe jobb volt katonáskodni amint mondják mint most még pedig egy Gránátéros Káplárnak* ő tehát fel tette magába hogy el szökik és el is ment először az öreg atyához mikor bé megyen a kunyhóba és mit lát azt hogy az öreg atya meg van halva akor még nehezebben eset néki és még inkább készitette az el szökés ekor

gondolkodott hogy mitévő legyen mindjárt eszébe jutot hogy van az öregnek sok pénze és ő aztat felkereste a kunyhóba és meg is találta nem sok keresés kellet néki melyis hogy a pénzt meg számlálta ment mind össze valami 600 forint és egy néhány (Krajtzára (de ott nem voltam hát bizonyosan nem tudom.) Ekor onnan vette az útyát egy erdőbe amint ezen erdőbe tébojog el estveledett és le ült egy fa alá itten hogy már el fáradt el aludt egyszer fel ébredett hanem mi volt néki nagy baj mind az hogy már ehetnék itten már kénszerittette az éhség bément egy közel lévő falúba és hogy jó írás tudó ember volt vett magának papirost tintát pennát és ott írt egy szabadság levelet és el is ment ő evel a levél jó darabig és mint egy már két hónapig volt oda az alatt szeren- tsétlenségére eppen ara masirozott a Regement is a melyikbe ő szolgált hanem már ekkor néki paraszt ruhája volt és nem is esmerték volna meg hanem a mint a regement be quartéljozott abba a falúba itten *mint szokás a katonának mindjárt a kortsmát keresi* a Vintze meg esmerte az ő pajtásait, hanem ütöt egyik sem, még itten bégyültek a többi kato- nák is a kortsmába a Vintze pedig fizetet nékik mert már ő ebbe a fa- lúba ser főző legény volt és már itten is meg is akart házasodni és így hát már volt pénze és fizethetett miből egyszer a mint a poharakat egy más kedviért ugyan tsak üritgették hát tsak bé lép egy öreg Granátéros ez mindjárt meg szállítja hol jársz itt Vintze itten mindjárt körül tsipik a katonák és kivallatyák véle hogy ő dezentor neki mint hogy már a serfőzést is meg ünta nem sok vallatás kellett itten mindjárt bé vitték a stok házba és jelentették az Regementsadjutántnak az az Obesternek és így ő stok házba és Felher alá került már ő itten nyugodot békével itten már három statziera voltak ahoz a városhoz a hova meni szándé- koztak bé is értek szerentsésen és bé költöztek a kaszárnába az én Vintzém a stok házba ül de ötöt nem sokára halasztották hanem kijött néki hogy legyen örökre köz ember és 6szor le 6szor fel legyen meg veszőzve.

De mint hogy ő igen szép ember volt nagyon sajnálta az Obester úr is mert az egész regementbe nem volt párja mind tudományyára mind szép segére es derék segére nézve senki olyan mint ő és azonba ő azt maga is tudta a Vintze hogy szereti az Obestere anál fogva hogy saj- náljais így tehát ezt jól meg gondolta hogy jó volna meg kérni szemé- lyesen az Obestert mint hogy ő *sokszor mulattata az Obestert üres óráiba vagy verseivel vagy meséivel mint énis most Méltóságodat* vagy más virgontz beszédeivel enél fogva meg kérte hát és a kérése ebből álot hogy engedné meg az obester úr hogy a veszőt az ingen által verjék el rajta melyet meg is engedtek néki és nem gondolván azt meg micsoda tsalifaság fog kijönni belőle így tehát más napra kelvén ki rúkkoltatják a háromszáz embereket és ottan volt maga az Obester úris meg pedig kar- dosan *meg lehet hogy szokásban volt az anak előtte hogy minden stabáli- sok kardosan jelenjenek meg az veszőzésnél hogy annál inkább végbe hajtódjon.*

Itten tehát még egyszer meg újította kérését az Vincze Pál azért czettette [i. e. ezt tette] mellé hogy ha meg engedik ezt néki úgy meg fogja az Obester urat minden tisztekkal együt köszönteni hogy még olyat soha- sem hallott. Már tehát el olvasták ő előtte a szentencziát és belé tették aztis hogy ingen által verjék el rajta reá ütötek a dobrá és néki már járni kellet a dúpla marsot hanem mi történt itt nagy nevetés mert ő

nem ment ki a glédába hanem levettette az inget és bé hajította és ezt kiáltotta hogy üsétel az inget eztet maga is az Obester úr nagyon nevette és ditsérte az Vintzének az eszét hogy ilyen okosan ki tudta vágni az eszével magát hanem ellenben kérdezték tőle hogy mit akarna hanem ő ere tsak könnyen meg felelt azt mondta hogy nem egyebet hanem azt amit néki az méltóságos obester úr meg engedett hogy tsak az Ingre verjék el a veszőt hanem ő azt nem tette hozzá hogy ő is benne lenne melyet is ezt mind helybe hagyák hogy igasága van a vintzének már monda az obester úr ez derék hanem büntetetlen meg nem szabadulhatz és műszály valami más strófot szenvedni leg alább 30 botot melyet a vintzének műszály volt el állani itten gondolkozik hogy most *tekerje fel bibasz eszét* és így gondolkodot hogy ha meg engedné a méltóságos Obester úr, hogy ugy feküdne a pankra a hogy ő szereti az obester tekintvén fortélyát ismét gondolkodott hogy hogy fog most a tzélja néki ki ütni de ezt is meg engedte néki azért tehát két káplár aki már akarta verni mellé állot a panknak ő pedig meg a pank előtt állot ekor nem soká tétovázván mondják hogy feküdjön le ő tehát le feküdt de nem a pankra hanem alá így ismét nagy nevetést ütöttek rajta és ekor monda az obester hogy meg fog szabadulni büntetés nélkül és eztendő múlva hogy ha meg betsüli magát visza fogja kapni a kaplárságát illetém formán kirúkoit a Companiába és meg betsülte magát és visza kapta a káplárságot.

Már most itten ő szolgált és igen szépen kitötöte a kapitulatiót és meg kapta az opsitot már most tehát el bótatták ütöt haza hanem hova és mere azt senki sem tudta — hanem ő azt jól tudván hogy sem országa sem hazája hova s mere fog menni ő ara határozta magát hogy amere a szeme és az egyenes út vezetni és mint hogy katona és hát ha valami tsalárdságal pénzre szert tehetne és így valamire böldögülhatna, így tehát már ő ment mendegélt sok országokon keresztül a mint ő egyszer egy erdön menne keresztül hát meg látja hogy a füles bagoly egy odúba ottan szól mindjárt oda megyen és ki veszi a bagolyt és meg köti spárgára és így mind a ketten utaznak a mint útyokat fojtatják hát elér egy falút a mely falúba talán még annak előtte sohasem láttak katonát és bagolyt ottan bémégyen egy házhoz hogy szállást kérjen magának és madarának éppen az a ház volt az a hol a biró lakott a biró pedig oda haza nem lévén tehát tsak a gazdaszonyt találta oda haza attól kért volna ő magának szállást de az nem bizatta magát mert ő akkorára várta a szeretőjét az az a falúbeli fő Papot mert e volt a szeretője a birónának itten még is mint hogy *a katona azt mondják hogy szemérmellen* ő is meg maradt és a gazdaszony ambár látta hogy nem akar el menni hát már többet nem is szólot néki hanem enni adot és meg monda hogy feküdjön le a súbba itten a katona az én Vintzém adott az ő madarának és lefeküdt a súbba de ő azonba nem alúdott el hanem nézte hogy mit fog a gazdaszony tsinálni látta hogy sütöt főzött gondolta hogy jó volna nékem abból enni és hogy még eszem is belőle itt gondolta az aszony hogy alszik a katona már ekor minden készen volt hát tsak halya hogy zörgetik az ajtót kérdezi hogy ki légyen és észre vette hogy az Úra ekor a menyetske mindjárt takarított mindent félre hogy az Úra észre ne végye a Pogátsát fel a kementzére a bort az ágya alá a Liba petsenyét az almáriomba és így a többit más felé bé lép az úra és mondja

jó estvét feleség az aszony fogadja ura köszöntését melyre tovább az mondja az aszony hogy vanitt egy katona egy madárral szállást kért hogy még életembe soha sem láttam olyat mindjárt mondja a katonának hogy keljen fel *tekintetes vitéz katona úram* és pirongatya a feleséget hogy mért nem vetett neki az ágyába ágyat gondolja magába a katona tudnád csak mért nem más képpen beszélne fel kél a katona és köszönti a gazdát hogy légyen jó egészségbe itten mondja a biró hogy örvendek hogy van szerentsém vitéz urat hajlékomba tisztelni itten *a katona hogy tudott egy kis emberséget monda részemről a szerentse kedves biró uram* itt mindjárt szemébe tűnt a birónak a madár és kérdi tőlle hogy miféle állat volna az a val a nagy szemivel és órával füleivel mondja a katona ez a madár jövőndő mondó és e meg tud mondani mindent hogy mi történt ennél a háznál itt már nem kellett a Vintzének több csak hogy ez nyelvére jött mondja majd jól lakom most is *meg verem ezt a tetves ágyékomat jó féle húsal mert azt mai világba jól tudják hogy a katona most is szereti a húst* tehát azt mondja a gazdának hogy mit akar meg tudni hogy mi van a házába ere mindjárt meg szólal a gazda hogy szeretné biz ő mert úgy is gondol valamit a kedves feleségéről mindjárt azt mondja a gazdának van é valami nyershús itten vólt néki nyers disznó hús és bé hozat egy darabot el vág belőlle egy kitsit és ekkor oda adja a halgatag bagoly madárnak és az órára ütöt ekor mint hogy a madár szereti a húst mindjárt húhogot ekor mondja hogy mit mondot most a katona úram madara mondja azt a Vintze hogy most azt mondta hogy a kementze tetején van a turós béles oda megyen a gazda hogy igaz é hát riktig meg találja a bélest mondja tovább a katonának hogy kérdezzen még valamit másodszeris madarának ad a vintze húst és megint mondja a madár hogy hú hú kérdezi a biró vintzét hogy mit mondot vintze azt mondja hogy most azt mondja hogy az almáriomba van a liba hús nézi eztet is a gazda hát meg találja és az asztalra teszi és mondja a Vintzének hogy kérdezzen még valamit, harmadszor is oda ad a madárnak húst akoris a madár mondja hogy hú hú kérdezi a biro hogy most mit jövőndölt mondja vintze, hogy most azt mondja hogy az ágya alatt van a gazdaszonynak egy külats bor nézi a gazda hát eztis meg találja eztis az asztalra teszi és mondja a Vintzének hogy üljön hozzá és egyenek mind a ketten és híjja a feleséget is de az nem akart menni hanem mondja a gazda gyere egyél mintha csak te tsinaltad volna ezt itten mondja az aszony hogy nem akarok ördög húst enni mert el hitte a gazda hogy azt nem az felesége tsinalta hanem az madár jövőndölte meg.

Mármost jól laktak és lefeküdtek az jó vetett ágyba a katona még akor éjtzaka a gazdaszonyt is meg kereste és meg monta néki hogy ha nem áll az akaratyára hát még többet is fog jövőndölni a bagoly itt az aszony vagy akarta vagy nem meg kellett néki leni és még azon kívül adot 100 forintot a katonának, fel ébredtek hát ők reggel és ara határozta magát a biró hogy akar mibe kerülis meg veszi a madárt reggel tehát meg alkúsznak 200 forintert és oda adja vintze a madarát gondolyja hogy nem hilyába hordozta ezt már olyan régen már most van az Vintzének 300 forintya kettőt a gazda a madárért adot egyet pedig az aszony.

Már most itten el indul ő a maga útyára hadjuk itt a bagolyt tsinaljanak a parasztek vele amit akarnak hanem megyen a vintze minden

falán városon keresztül pénze van anyi mint a korpa de az ő pénze nem sokáig tartóf mert egy városba béült a kortsmába és mind el kártyázta és meg itta már itt a komisz nadrág is nem igen jó volt a kabát *amit innen el vitt a regimentül* el szakadozot a dolog nem 'smakolt néki hogy kereshetet volna a mint ő gondolkodásába kimegyen aból a városbol előtte lát egy nagy várost amelybe a Császár lakot és gondolkodott hogy hogy mehessen be már ebbe a nagy városba amint egy kis erdőbe megyen hát tsak majd fel búkik egy ágosba nézi az ágost itt pedig volt egy nagy kőszikla is ahol mesélték az emberek hogy itt ördögök járnának rá néz ő itt mondom ere az ágosra hát meg látja hogy kúts juk van benne mindjár gondolóba eset próbálja kinyitni egy kis szegel hát tsak kinyitya mit lát nem egyebet egy kis viasz gyertyánál és egy tzin masinát hát kiveszi mintha érezné hogy sokkal erősebb volna mint edig volt le ül oda egy fa alá hát meg gyútya hát tsak elébe úgrik egy vas ember és mondja hogy mit parantsolsz felséges fejedelem ekor örül meg az én vintzém hogy már most ő az úr mindjárt mondja hogy mi vagy te és mint jöttél ide mondja néki az vas ember tsak parantsoly minden meg lesz mihint a gyertyát meg gyútod akor elő úgrom most tehát mondja a vintze hogy tsinály nékem egy olyan nagy rezidentziát hogy még a tsászárnak sem legyen olyan alig mondotta ki hát már ő az asztal mellet ül és gondolkodik, hogy most mit tsináljak ehetném azt mondja de hiszen mit meg gyútya a gyertyát és mindjárt oda elébe úgrik a vas ember és mondja hogy mit tsináljak felséges fejedelem most a vintze egész örömeben volt és mondja hogy *nagyob úr vagyok mint az egész regimentembe valo káplár* mindjárt mondja hogy hozzá nekem eni valót a mi leg jobb és leg drágább alig mondta ki már minden meg volt tsak enni és ini kellett volna *kinek előtte a nagy meg teritet asztal és tsak maga ül mellete jól lakik* és gondolkodik ismét hogy már jó volna pipázni is meg gyútya a gyertyát mindjárt elébe megyen a vasember és azt mondja néki hogy mit parantsolsz fő úrunk mondja a Vintze hogy *hozzál nekem pipát dohányt még pedig faint hogy a tsászárnak se legyen olyan mint nekem* ekor már meg volt egyszeribe. Már itten a Vintzének semi baja nintsen jól éli világát eszik iszik és van néki pénze egyszer amint az ablakán könyökölne ki fele meg lát egy szegény legányt hogy igen rosz ruhába ara felé jön mondja a vintze hogy gyöjjön közelébb a legény leveszi a sapkáját és mondja mit tetszik parantsolni az urnak? mondja néki a vintze hogy én nem parantsolok hanem tsak kérdezek mond meg nekem hogy hova akarsz most menni ilyen rosz ruhába mondja néki a legény én katonává akarok lenni melyet mihént meg halott a vintze mindjárt adott néki 40 aranyat és mondta hogy ezen vegyel magadnak a mi tetszik és *a Máriási regementyébe ály mert én is ott szolgáltam a tsászárt 14 Esztendeig* és ekor meg kaptam az opsitomat lád most milyen nagy úr vagyok itten meg köszönnvén a szegény legény a pénzt melyet néki az Vintze adot és monda hogy ha az Isten élteti meg fogja még azt néki jutalmaztatni ha mindjárt életébe is kerülne és evel útyára ment és be is állot katonának oda ahova a vintze néki mondotta.

Már most hát vintze itt éli világát boldogúl és tsak egy hibádzot néki mely is az volt hogy szeretett volna még ő a fejer személyekkel mulatozni néha néha itt mindjárt meg gyútya a gyertyát és elő úgrik a

vas Ember és kérdezi mit parantsolsz ó uram melyre a vintze nagy kevélyen azt mondja hogy hozd ide nékem a királynak a jányát minden ágyastul a hogy most fekszik épen este volt az oda való királynak volt egy szép leánya még nem volt több mint 16 Esztendő *az anygyalok hozza képest csak bivaly bornyúk valának az ő beszédje pedig olyan volt hogy az Apolló műsikálása és a Céres fütyölése tsak Bivaly bögés volt hozza képest* tehát ezen szép leányt alig mondta ki a Vintze mindjárt a vas ember ágyastól együt oda vitte *ekor mellé feküdt tudjuk már azt hogy az öreg ketske is megnyalja a sót és ugy is van a katonának ideája az ilyen fel vonásról nem hiszem hogy anyit tudnának a prozentirozásról.*

Már meg kezdet világosodni felkelt a vintze és meg gyútya a gyertyát és mondja a vas embernek hogy vinné vissza a király kis aszonyt alig monta ki mindjárt agyastól együt vissza vitte ahol anák előtte volt itten a leány miut hogy még annak előte ezt soha sem próbálta nagyon el volt bádjadva néki pedig szokása volt az hogy az atyát minden reggel meg látogassa hanem ekor még tsak az ágyból sem tudott a gyenge leány fel kelni tsak ott feküdt itten fel öltözik a király bé megyen a leányához hogy meg kérdeze hogy miképen alúdt a leány mondja hogy ötet egy vas ember el vitte nem meszire agyastól egy úrhoz és ottan megmondta az atyának minden szemérem nélkül hogy mit tsináltak velle az atya ezen igen tsúdálkozótsan hanem gondolta hogy tán többet nem viszik el de az en Vintzém nem elégedet meg aval az egy éjtcaával hanem másik éjtca is aképpen tselekedet más nap ismét vissza vitette a vas emberrel itten megint a király mondja az leányának hogy talám most is el vitték a leány még beteggebb volt mint az előt való nap.

Mindjárt a király öszve gyűjteti a tanátsosait és elébek terjeszti a dolgot a tanátsosok nem tudtak szólni hogy mi féle ember tselekszi azt *hanem azt jól tudták hogy nem bolond embernek kell lenni* hanem egy öreg aszony volt ott ez azt mondta hogy az ágya fenekére tegyék egy tele sákot kölesel és ha majd el viszik a leányt hát a köles fog fojni és az nyomán el lehet menni harmadnapis *az Vintzét megint elérte a nyavalya és megint kívánta a fejér tselédet* mondja a vasembernek hogy hozza megint a vas ember azt mondja hogy hagyná el mert majd rajta fog vesztetni de a vintze ezt mondá hogy mit én parantsolok ki állhat nékem ellent itten a vas ember el hozta hanem észre vette a tsalárdságot hogy ott van a köles hanem mindjárt fel vette a leányt agyastól és a király háza körül ösze meg öszve hártzolta még tsak a köles ki nem hűlot ekkor osztán úgy vitte a leányt vintzének itt vintze elvégezte a dolgát és ismét vissza vitette a király felkél és mindjárt néki hírül vittek hogy már a leány ide haza van és nézik a kölest hát nem találják sehol anyomát így tehát itten sem tudtak semmire menni a vas emberrel hanem *a vintze megint el hozatta már estve tudjuk azt hogy ő is katona volt a katona pedig az ilyen dologal telhetetlen akor mondja a vas ember hogy hagyna fel már a király jányával* hiszen van itt más leány is a városba ki még szebb a király jányánál is jó lenne az is, de a vintze a mellet maradt míg a vas ember ura parantsolatyára ismét elhozta és *a vintze hogy jól ki babrálta magát nagyon el aludt* és nem ebredet fel reggelre már 9 óra is volt de a király meg fel kelt 5 óra kor hogy meg nézze a leányt hogy él e még vagy nem hát tsak a hűlt helyet találta itten mindjárt öszve hivatya a tanátsosít és meg parantsolja nékik hogy ke-

resék minden háznál a városba és el mentek a Vintze rezidentziájába is ott riktig meg találtak a leányt meg akkor is mellette feküdt az opsitos vitéz mindjárt fel költötek és meg kötöztek és kérte hogy tsak a ládájába had nyúljon de aleany ezt mondotta hogy nem kel semihez sem hagyni nyúlni mert ha fel eresztik akkor mindjájoknak vége lesz ekor ötet el vitték a király hoz és ottan le tették a leg alsób tömlötze és ő már itt volt egészen két hólnapig és tsak napjára egy itze víz és egy font kenyér volt az elete fen tartására és harmintz hat fontos vas kezére labára rakva iten ötet a *Gránáterosok strásálták* mert a tsászár nem akarta fel akasztatni hanem hogy itt szenvedjen egyszer ő búvába ki néz az vas rostéljon keresztül hát mit lát mint azt hogy azon katona akit ő szegény korába meg ajándékozott itten meg szólitya hogy vajon meg ismeri e mondja neki hogy nézen le le nézet hát mit látot nem egy ebet mint azon embert a ki néki pénzt adot mikor katona va lett eszibe jutot hogy mit fogadot ő hogy hamindjárt eletibe kerülne még is meg szabadítaná kérdezi mindjárt hogy mibe lehetne néki segíteni mindjárt mondja hogy nem egyebbel mint ha elmenne azon házhoz és ottan van egy láda és a láda fíjokjába van egy kis viasz gyertya és egy tzin masina tsak ezt kellene néki el hozni és ha ezt el hozta akkor ő is meg szabadúlna és ő sem lenne katona itten mindjárt mondja hogy a most meg nem lehetne hanem ha edig tudot várakozni még várakozzon 24 óráig majd most úgy is mindjárt *ablezolják a vártát* és ha haza megyen *parantsolat után* el fog oda mení itten ő *egy néhány lábli prótot vitt az aristánsnak* és nem sokára haza is mentek és mas napra kelve felvátyák a vártát hát ide *épen egy spormaisztert felczoltak a ki félt ettő az erős aristanstól* ő pedig mindjárt kapot rajta és el megyen mondja bizony pajtás hamis aristáns az hanem hogy ha el menék helyeted úgyan mit adnál e mondja barátom lene *egy itce dupli pitésből* ez pedig mindjárt mondta hogy ted ki ekor, ők meg egyeztek és magát jelenté a kaplárnál hogy kimene sétálni a káplár ismerte hogy jó viseletű ember hát meg enged te néki ez pedig egyenesen megyen abba a házba a hol magyarázták néki megis találta nem sokára és el vitte magával hogy eről nem tudot semit másnap el megyen vártára és oda áll sirbakra itten mindjárt mondja hogy itt a gyertya elveszi az én Vintzém és azt mondja hogy még egyszer vagyok vintze ekor letérdepel és imádkozik hogy még egyszer meg szabadult mindjárt el megyen a szegeletébe a tömlötznek és meg gyútya a gyertyát elő áll a vas ember már most innen ki mehetet volna hanem ő ezt nem akarta mert ha el ment volna a várta bajba eset volna hanem ő ezt nem akarta itten parantsolja a vas embernek hogy a tsászár nak a házat szélyel kell szórni de csak felét itten alig mondja ki hogy eszre vette mindjárt szóródot szélyel itten már most gondol kodik a tsászár hogy úgyan mit vétett ő az Istenek eszébe jutot hogy azon aristánsot ki kellene eresztteni mindjárt parantsolya hogy ereszék el és vigyek ő elébe itten a tsászár parantsolatyára meg nyílik a tömlötz ajtó és azt mondják hogy jöjné ki megyen a vintze és el megyen a tsászár elébe ekor mondja a tsászárnak hogy mért hivatta a tsászár mondja hogy nem egyébbért mint azért hogy meg engedet néki és menyen ahova néki tetszik.

De itten a vintze más-keppen gondolkodot mert azt mondta a tsászárnak hogy nem megyen adig míg a printzesznét nem adják néki a

tsászárt azt mondotta hogy az nem lehet ekor el ment a Vintze de ő megint meg gyütötte a gyertyát és parantsolta a vas embernek hogy most a tsászárt házárt hányák szélyel és tsak a maradjon meg akibe a leány és az atya van ekor ismét oda ment a Vintze és monda hogy ide adják é a leányt azt monda a tsászárt hogy oda hanem még a leányal hád beszélyen mondjá mingyárt hogy várakozanak a szobába itten mondjá a leányának hogy mit gondol a leány meg egyezet bene és ekkor elvitte magával az ő házába és a tsászárt házárt is meg tsináltatta.

Már most itt élnek őek egy darabig egyszer ő ki mégyen az erdőbe sétálni a mint otan setál mint hogy mar ő igen öreg volt érzi hogy alig tud meni inen haza felé indult és haza is ért de már akkor a gyertya a feleségénél volt mert volt néki egy szobája a kibe senki sem járt de hogy ő oda volt be ment a felesége is meg akarta vetni az ágyat hát ottan meg lelte a kis viasz gyertyát és el tette a kebelébe azért veszet el az ő ereje mindjárt amint haza ment hát bé megyen a szobájába hát látja mi újság mindjárt tudta hogy az ágya meg volt vetve és kereskedet de ő nem találta az gyertyáját mondjá a felesége mit keresel te öreg ez pedig azt mondjá hogy semmit itten már azt mondjá hogy majd most beszéllek velled meg mutattom hol a gyertya ere tsak meg gyútya hát elő úgrik a vas ember mondjá hogy mit parantsolsz felséges aszonyom nem egyebet hanem hogy ezen embert vigyéték a tizen harmadik szigetyébe a tengernek itten mindjárt fel kapták el vitték hanem parantsolta hogy vigyetek néki tizenkét kenyeret is úgyan anyi szalonát és tizenkét hordó bort el vitte a vas ember és ott letette a mint ottan le tette hát ott hagyot tizen ket üres skatuját és egy gyűrűt az újába és ott hagyta egyszer fel ébred hát már látta hogy egészen más világon van szélyel néz maga körü hogy mit lát hát látta hogy a sok kenyér szalonna és a sok hordó bor mellete van és akkor azt monda hogy mégis tsak jó volt hozzám nem kívánta hogy meg halyak éhen itten már ő hogy meg ehez hozá fogot kenyeret szeget és evett szalonát és ivot bort így élt ő ott magánosan egy darabig míg tartot az enni valóba de hogy már el fogyot akkor tsak ezdet gondolkodni hogy mi tevő legyen mert nem látot ő tsak egy embert is a mint ő törte a kezét hát valahogy tsak meg fordult az újjába a gyűrű és ki úgrott tizen két oriás hát itten mondják néki hogy mit tetszik paran tsolni ekor ő azt mondjá hogy egyebet nem hanem vinnek ki a szárazra alig monda ki mindjárt a katujájával együt oda tették a szárazra már most szárazon van hanem nem tudja hogy hol és mere vólna itten gondol kodik hogy most mere menyen és nem jútot eszébe hogy a gyűrűnek olyan nagy hatalma van azt mondjá hogy mit tsinálók én evel a katujával nem emelem ezt és üresen fõthöz vág egyet hát mindjárt olyan nagy vár lett belõle hogy még annak elõtte soha sem látott olyan szepet így gondolkodik hogy mi tsináljon a várba ott ehen is megkel halni és se pénz se posztó hogy valamit tudjon venni és mi leg fõbb az hogy itt embert sem lát akinek eladja és ha mind a tizen két katuját földhöz üti is még sem ér vele semit itt hát már ő nem ütöt többet oda hanem meg tartotta és megint kezdi a kezét törni hogy mitévõ lenne ere meg fordul az gyűrű és ki jön a tizen két oriás és mondjá mit parantsolsz gazdam ő már itt okosabban tudott elni mert mindjárt kérdezi hogy mibõl jön néki azom erő csak mindjárt mondják néki hogy mit parantsolsz felséges királyunk ez pedig mindjárt parantsolta hogy a

király hazát mire reggel fel kél mindjárt hányák szélyel és hogy ha fel ebred magát egy sátorba találja alig mondotta ki már ő ezenn parantsolatot mindjárt meg vólt tselekedve hát egyszer tsak a király meg fazik és kiáltya a szoba leányát hogy hozanak néki kávét de *még jó lett volna ha tsak egy kis dúplitét hoztak volna kavé helyet és tsúkor helyet egy kis jó siros bagót is* de sem só sem kenyér nem vót anál fogva fel öltözik a tsászár hát látya magát hogy egy rongyos sátorba van és nintsen senki mellette mert azalatt az idő alatt míg a vintze oda vólt a leánya a tsászáral mindeg egy szobá ba vólt demár most nem is látta a leányát ezért ilyetd meg olyan nagyon azomba a vintze megint meg forditya azalatt az idő alatt a 12tt oriás és parantsolja nékik hogy hozzák elő a királyt alig mondhatta ki mindjárt ott termet a király elebb ugyan nem akarta ki mutatni magát a vintze hogy ő ki légyen hanem azútan hogy meg sajnálotta meg mondotta hogy ő vólma az a kit a leánya szám ki vetésbe küldöt és még is ő nem halt meg hanem meg most is nagyobb úr mint anak előtte ekor osztán azt mondotta hogy él é meg a felesége vagy nem a király pedig tódította hogy azolta olyan beteges mert nagyon sajnálotta és az óta mindeg az atyával vele lakot így éltek ők itten egészen három napig egyszer a mint fel kelnek meg forditya a gyürüt az úlyába hát mindjárt elő termet az oriás és mondja a királynak hogy ezek az én legényeim ekor parantsolatot adot néki hogy ötöt minden háza népestől együt vinék haza mely[et] az oriások meg is tselekedtek és meg találták a feleséget mert ez már akor az atyáért küldöt hogy hozzák haza de a vas ember meg találta az oriás pajtásokat és még ő is segítet ekor meg nagyobb lakadalmat tsaptak és úgy éltek együt és parantsolta az oriásoknak hogy ötöt változtatásák fíjatalá és így meg jobban szerette a tsászár jánya és még éltek sokaig

Ekor osztan fel ébredtem

Fimís hújus operis

segits úram töbreis.

Vége.

Szegedi népies imádságok és ráimádkozások.

Szömverésrű való.

Pálma szülte ágát, virága szülte Szent Annát. Mídön az Úr Jézus a földön járt, előtanált három zsidó lányt. Eggy asz monta: de szép vagy Jézus, mind a nap. Másik asz monta: de szép vagy Jézus, mind a hód. Harmadik asz monta: de szép vagy Jézus, mind a hajnali csillag. Ez a három zsidó lány mögverte Jézust szömmé. Evitte Mária Jézust a Jordán vizire, ahun vizet merített, asztán fehér márvánküre öntötte. Ezön kisedrű a verést, fájdalmat mosom lē evvé az imáccsággá.

Rándulásrű való.

Úton mén a Szentasszony, Szentasszonnak Szengyermök a kezibe, Szengyermöknek szent köröszt a kezibe. Icemödés, ficemödés, inaknak, csontoknak hejjibű kimönetele. Kűdöm Mária Jézuson, Mária kűdi Szent Fiáhon, Jézus kűdi hejjire.

Imáccság.

Jégön mén egy madár, de nem madár: szárnyas kisangyalka. Szárnya alatt szent ótár, szent ótárba igazs hit, igazs hithe Boldogasszony.